

Bureau voor Archeologie Rapport 371

De Werkhorst 30, Meppel, gemeente Meppel: een bureauonderzoek

Colofon

titel: Bureau voor Archeologie Rapport 371. De Werkhorst 30, Meppel, gemeente Meppel: een bureauonderzoek

auteur: M. Hanemaaijer (KNA prospector Ma)

autorisatie: A. de Boer (KNA senior prospector)

datum: 10 augustus 2016

ISSN: 2214-6687

© Bureau voor Archeologie

Koningsweg 244 Utrecht

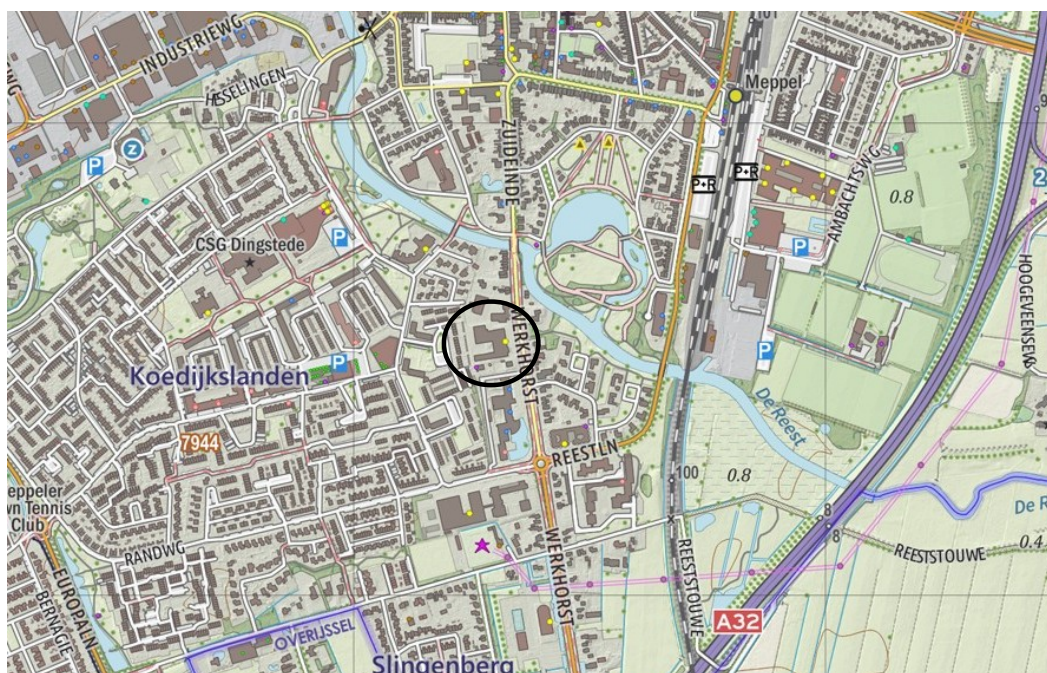
T 030 245 18 95

E info@bureauvoorarcheologie.nl

I <https://www.bureauvoorarcheologie.nl>

Administratieve gegevens

Projectnummer	2015073101
Provincie	Drenthe
Gemeente	Meppel
Plaats	Meppel
Toponiem	De Werkhorst 30
Centrum locatie (m RD)	209.290; 522.530 (x; y)
Omvang plangebied	8.040 m ²
ARCHIS onderzoeksmeldingsnummer	4008936100
Soort onderzoek	een bureauonderzoek
Opdrachtgever	Edok, E. Dokter
Uitvoerder	Bureau voor Archeologie Bureauonderzoek: M. Hanemaaijer (senior prospector) Senior redactie: A. de Boer (senior prospector)
Kaartblad	21E
Periode van uitvoering	Juli 2016
Bevoegd gezag	Gemeente Meppel
Deskundige namens bevoegde overheid	Onbekend
Beheerder en plaats van documentatie	Digitale documentatie: ARCHIS en E-Depot

Figuur 1: Ligging van het plangebied (www.opentopo.nl).

Inhoudsopgave

	Samenvatting.....	6
1	Inleiding.....	7
	1.1 Doelstelling en vraagstelling.....	7
2	Bureauonderzoek.....	9
	2.1 Methode.....	9
	2.2 Huidige situatie en beoogde ingreep.....	9
	2.3 Aardkunde.....	9
	2.4 Bewoning en historische situatie.....	11
	2.5 Bekende archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden.....	12
	2.6 Gespecificeerde verwachting.....	14
3	Conclusie.....	16
4	Advies.....	17
5	Literatuur.....	18
	Figuren.....	19

Lijst met Figuren

Figuur 1: Ligging van het plangebied (www.opentopo.nl).....	3
Figuur 2: Ontwerptekening van het plangebied.....	7
Figuur 3: Luchtfoto.....	19
Figuur 4: Foto van het plangebied vanaf de Werkhorst richting het westen.....	19
Figuur 5: Huidige bebouwing (rode lijn) en toekomstige bebouwing (licht rode vlakken).....	20
Figuur 6: Geologische overzichtskaart(De Mulder 2003).....	21
Figuur 7: Geomorfologische kaart (Alterra 2004).....	21
Figuur 8: Hoogte-reliëfkaart op basis van AHN2 (Kadaster - PDOK 2014).....	22
Figuur 9: Historische hoogtepunten uit 1962 (Meetkundige Dienst RWS 1983)..	22
Figuur 10: Hoogte-reliëfkaart op basis van AHN2 (Kadaster - PDOK 2014).....	23
Figuur 11: Bodemkaart (Alterra Wageningen UR 2012).....	23
Figuur 12: Werkhorst op de Transisalaria Provincia Vulgo Overijsse kaart uit 1652.....	24
Figuur 13: Franse kaart 1811-1813 (Versfelt en Schroor 2001).....	24
Figuur 14: Verzamelplan Staphorst 1811-1832 (Kadaster 1811). Het plangebied ligt in de rode cirkel.....	25
Figuur 15: Globale ligging van het plangebied op de kadastrale minuut uit 1811-1832 (Kadaster 1811). Het noorden ligt boven.....	25
Figuur 15: Kadastrale minuut 1811-1832. De Werkhorst ligt aan de oostzijde van de weg (Kadaster 1811). Het noorden ligt boven. Deze kaart uitsnede ligt rechts (ten oosten) van die van fig. 14.....	26
Figuur 16: Globale ligging van het plangebied op de kadastrale minuut uit 1811-1832 (Kadaster 1811). Het noorden ligt boven.....	26
Figuur 17: Bonnekaart 1890.....	26
Figuur 18: Bonnekaart 1942.....	27
Figuur 19: Topografische kaart 1954.....	27
Figuur 20: Topografische kaart 1974.....	28
Figuur 21: Topografische kaart 1988.....	28
Figuur 22: Onderzoeksmeldingen (blauw) in het onderzoeksgebied (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2016). In het onderzoeksgebied zijn geen waarnemingen en archeologische terreinen aanwezig.....	29
Figuur 23 Archeologische verwachtings- en beleidskaart gemeente Meppel (De Boer en Van der A 2011).....	29

Lijst met Tabellen

Tabel 1: Aardkundige waarden.....	11
Tabel 2: Bekende waarden tot ca. 400 m van het plangebied.....	14

Samenvatting

Bureau voor Archeologie heeft een bureauonderzoek uitgevoerd voor bouwwerkzaamheden aan de De Werkhorst 30 te Meppel.

Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de richtlijnen van de KNA, protocol 4002. In het kader van het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd om te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied.

In het plangebied wordt de huidige bebouwing gesloopt en zullen woonhuizen worden gerealiseerd.

Het plangebied ligt op de overgang tussen het beekdal van de Reest en een dekzandvlakte. Tussen het Laat Paleolithicum en het Neolithicum is het gebied bewoonbaar. In het Neolithicum ontstaat een veenmoeras en is het gebied minder aantrekkelijk voor permanente bewoning. In deze periode kan het gebied wel zijn gebruikt door rondzwervende jager- verzamelaars. Daarnaast kan de Reest ook toen al aanwezig zijn geweest. Resten uit deze periode zijn gerelateerd aan infrastructuur, rituele deposities, jacht en visvangst.

In de 12^e en 13^e eeuw wordt het veengebied ontgonnen. Het plangebied ligt ten westen van het buurtschap Werkhorst. Werkhorst staat afgebeeld op 17^e eeuwse kaarten en heeft mogelijk een oudere oorsprong. Vanaf het midden van de 19^e eeuw is in het plangebied bebouwing aanwezig.

Uit een vergelijking tussen historische en actuele hoogtegegevens wordt geconcludeerd dat in het plangebied een ophogingspakket aanwezig is. Mogelijk is hieronder de natuurlijke bodemopbouw verstoord. Indien de verstoring beperkt blijft tot het ophogingspakket of maximaal 1 m -mv komen de archeologische resten niet in het geding door de voorgenomen ingreep.

Geadviseerd wordt om de verstoring te beperken tot maximaal 1 m -mv. Indien dit niet mogelijk blijkt wordt geadviseerd in het plangebied een verkennend en karterend booronderzoek uit te voeren.

Dit onderzoek is met grote zorgvuldigheid uitgevoerd. Het is echter nooit uit te sluiten dat toch archeologische resten worden aangetroffen bij de graafwerkzaamheden. Eventuele archeologische resten is men verplicht te melden bij de Minister van OCW in overeenstemming met artikel 53 van de Monumentenwet uit 1988. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Meppel.

1 Inleiding

Bureau voor Archeologie heeft een archeologisch onderzoek uitgevoerd voor bouwwerkzaamheden aan de De Werkhorst 30 te Meppel.

Figuur 2: Ontwerptekening van het plangebied.

In het gebied geldt middelhoge en hoge verwachting. Het plangebied ligt in bestemmingsplan Meppel Zuid. In het plangebied geldt de dubbelbestemming Waarde Archeologie 2 en 3. Dit houdt in dat archeologisch onderzoek verplicht is bij bouwwerken met een oppervlakte groter dan 500 m² en 1000 m².

Het plangebied heeft een oppervlak van ca. 8.040 m², de nieuwbouw heeft een totaal oppervlakte van ongeveer 1730 m², zie fig. 2. De diepte van de verstoring door de beoogde ontwikkeling is nog niet bekend, maar deze zal waarschijnlijk reiken tot ongeveer 80 cm -mv. Hiermee overschrijdt het plan de vrijstellingscriteria en geldt de verplichting om een onderzoek op de locatie uit te voeren.

Het onderzoeksgebied is een zone met straal van circa 400 m om de ontwikkeling heen.

Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.0).

1.1 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting zodat een beslissing genomen kan worden over hoe met eventuele archeologische waarden rekening moet worden gehouden bij de

voorgenomen werkzaamheden.

De volgende onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek gebruikt:

- *Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?*
- *Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?*
- *Is sprake van een natuurlijke (intacte) bodemopbouw of is deze (deels) verstoord? Indien sprake is van verstoringen, wat is de diepte en omvang van de verstoring?*
- *Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?*
- Indien er (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:
 - *Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?*
 - *Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?*

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Het bureauonderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de richtlijnen van de KNA 4.0, protocol 4002.¹

In het kader van het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd om tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied te komen. Eerst wordt het plan- en onderzoeksgebied vastgesteld en het onderzoek gemeld bij ARCHIS. Daarna wordt achtereenvolgens de aardkundige, archeologische en historische context van het te onderzoeken gebied bestudeerd. Deze gegevens leiden tot het opstellen van een gespecificeerde verwachting. In de gespecificeerde verwachting worden de mogelijk aanwezige archeologische waarden beschreven in termen van onder meer de diepteligging, omvang, ouderdom en conservering.

Genoemde stappen leidden tot onderhavig rapport en het openbaar maken van de resultaten bij Archis en het e-Depot voor de Nederlandse Archeologie.² In de hierna volgende hoofdstukken worden de belangrijkste onderzoeksgegevens gepresenteerd.

Van alle afgebeelde kaarten is het noorden boven, tenzij anders aangegeven.

2.2 Huidige situatie en beoogde ingreep

Het plangebied ligt in de gemeente en plaats Meppel. In het plangebied bevindt zich momenteel een schoolgebouw. Het schoolgebouw wordt omringd door verhardingen die bestaan uit klinkers en tegels (fig. 3 en 4). Het plangebied heeft een omvang van 8.040 m². Het plangebied wordt begrensd door de straat Werkhorst in het oosten en woningen, kantoren en tuinen aan de overige zijden.

De beoogde ingreep bestaat uit de sloop van de huidige bebouwing en de realisatie van woonhuizen en bijgebouwen (fig. 2). Deze hebben een totaaloppervlak van ongeveer 1730 m². De toekomstige bebouwing overlapt deels (950 m²) met de huidige bebouwing. 780 m² komt ter plaatse van nu onbebouwd terrein. De diepte van de fundering voor de nieuwbouw is nog niet bekend, maar deze zal waarschijnlijk reiken tot ongeveer 80 cm -mv exclusief funderingspalen.

2.3 Aardkunde

De aardkundige gegevens staan samengevat in tabel 1.

De diepere ondergrond liggen afzettingen van de Oer-Vecht. Dit landschap vormt zich in de laatste fasen van het Pleistoceen en in het Holoceen. Kenmerkend voor het Pleistoceen is de afwisseling van warme en koude fasen. In het begin van het Pleistoceen zijn deze schommelingen relatief mild, maar in de loop van het Pleistoceen zijn er langdurige ijstijden. In deze perioden daalt de temperatuur dusdanig dat de poolijskappen tot grote omvang kunnen groeien. De zeespiegel ligt in de perioden honderden meters lager dan 'normaal'. In de voorlaatste ijstijd, het Saalien (circa 250000 tot 130.000 jaar geleden), breiden de ijskappen zich dusdanig uit dat het landijs Nederland bereikte. De maximale uitbreiding van het

1 (CCvD 2013)

2 (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Data Archiving and Networking Services)

landijs ligt op de grens Haarlem-Nijmegen. Het landijs heeft aanvankelijk de vorm van een aaneengesloten front, maar loopt uiteindelijk uit in een aantal grote gletsjertongen dat diepe dalen uitsleet. Aan weerszijden van de ijstongen worden de onderliggende afzettingen omhooggestuwd. De stuwwallen van de Veluwe, Utrecht, Nijmegen en Oost-Nederland ontstaan dan onder invloed van landijs. Onder het ijsfront wordt een grondmorene afgezet, bestaande uit leem, grind, keien en zandresten die uit de gletsjers smelten: de keileem. In verschillende fasen van groei en afsmelten wordt het keileem gestuwd en overreden, waardoor er ruggen ontstaan. Het plangebied ligt tussen twee clusters van door landijs gevormde structuren: ten noorden van de onderzoekslocatie ligt het Drentse Keileemplateau, en ten zuiden de stuwwallen van Oost-Nederland.

Tussen het keileemplateau en de stuwwallen van Oost-Nederland in ligt het dal van de Oer-Vecht, die reeds in het Pleistoceen aanwezig is op ruwweg dezelfde locatie. Het Oer-Vechtdal is vele kilometers breed. Het huidige Reestdal ligt in het dal van de Oer-Vecht. Gedurende het Saalien heeft de Oer-Vecht een vlechtend karakter. Gedurende de rest van het jaar, of in hele koude fasen, lagen de beddingen droog.

In het warmere Eemien (circa 130.000-120.000 jaar voor heden) stijgt de temperatuur en de zeespiegel waardoor de lage gedeelten van het landschap, met name de voormalige gletsjerbekkens, gevuld raken met klei- en veenlaagjes. Tevens werden als gevolg van het smelten van landijs dikke pakketten smeltwaterzanden afgezet.

Met het Weichselien (120.000-8.800 voor Chr.) trad opnieuw een koude periode in. Het landijs bereikte Nederland deze keer niet, maar deze koude fase heeft wel grote invloed gehad op de landschapsvorming. De Oer-Vecht heeft weer een vlechtend karakter. Tijdens het Midden-Weichselien of Pleniglaciaal (18.000 jaar voor heden) is de temperatuur het laagst, waardoor het landschap lange tijd het karakter van een poolwoestijn krijgt. De bodem is in deze periode continu bevroren (permafrost). De rivierbeddingen in de het Oer-Vechtdal lagen in deze periode grotendeels droog. Door het gebrek aan begroeiing gaan de rivierafzettingen stuiven. Als gevolg hiervan is gedurende het Weichselien door de wind een dik pakket dekzand afgezet. Het dekzand vult vrijwel het gehele dal van de Oer-Vecht, waardoor het dal aanzienlijk smaller wordt. Direct ten zuiden van het Drentse Keileemplateau ontstaat een nieuwe waterloop evenwijdig aan de zuidelijker gelegen Oer-Vecht: de huidige Reest.

In het Holoceen (10.000 jaar geleden-heden) treed een klimaatsverandering op en neemt de begroeiing toe, waardoor het dekzandrelief wordt vastgelegd. In het relatief vochtige en warme Atlanticum (7000-3800 voor Chr.) vindt veel veenvorming plaats, dat zich in het daarop volgende Subboreaal (3800-1100 voor Chr.) sterk uitbreidt. In de gemeente Meppel is vermoedelijk een uitgestrekt veengebied ontstaan dat aan de noord- en oostzijde globaal wordt begrensd tot ongeveer de 1 m NAP hoogtecontour. Het huidige plangebied maakt deel uit van het veengebied.

Op basis van de geologische overzichtskaart komen in het plangebied afzettingen van de Formatie van Boxtel, beekleem en -zand (oeverafzettingen) voor (fig. 6).

Op de geomorfologische kaart ligt het plangebied in een bebouwde zone. Ten zuidoosten van het plangebied ligt een beekdalbodem met veen (fig. 7). Dit is het beekdal van de Reest. Op basis van de ligging van het plangebied op ongeveer 70 m ten zuidwesten van de beek de Reest zal met name het oostelijk deel in het

beekdal liggen.

De ligging binnen een beekdal blijkt niet uit een hoogte-reliëfkaart op basis van AHN2 (fig. 8). Ten zuidoosten van het plangebied is het beekdal duidelijk zichtbaar in het reliëf. Mogelijk is het beekdal van de Reest ter plaatse van het plangebied smaller. Het is ook mogelijk dat de bodem is opgehoogd. Uit een historische hoogtete kaart blijkt dat het maaiveld in 1962 ligt tussen 20 en 40 cm NAP (fig. 9). Het huidige maaiveld ligt tussen 140 en 160 cm NAP (fig. 10). Hieruit wordt geconcludeerd dat in het plangebied een ophogingspakket aanwezig is van 100 tot 140 cm dik.³

De aanwezigheid van een ophogingspakket wordt gestaafd door archeologische en geologische boringen in de omgeving van het plangebied. In archeologische boringen die ongeveer 160 m ten westen van het plangebied zijn gezet is een 90 tot 220 cm dik ophogingspakket aanwezig (zie ook §2.5).⁴ In een geologische boring die ongeveer 80 m ten noorden van het plangebied is gezet bestaat de bovenste 100 cm uit een opgebracht zandpakket. Hieronder ligt dekzand (Formatie van Boxtel).⁵

Op de bodemkaart zijn in het beekdal koopveengronden op zand, beginnend ondieper dan 120 cm -mv en meerveengronden op zand zonder humuspodzol, beginnend ondieper dan 120 cm -mv gekarteerd (fig. 11) Waarschijnlijk komen deze gronden van oorsprong ook voor in het plangebied.

In het plangebied heeft in 2010 een verkennend milieukundig onderzoek plaatsgevonden. Hieruit blijkt dat de bovengrond bestaat uit matig grof of zeer grof grindig of siltig zand en fijn siltig zand. In enkele dieper doorgezette boringen komen tussen 150 en 200 cm -mv leembrokken voor. De hierboven beschreven pakketten zijn vermoedelijk opgebracht en omgewerkt.

In twee boringen begint vanaf 100 en 150 cm -mv matig siltig zand. Waarschijnlijk is dit het oorspronkelijke dekzand.⁶

<i>Bron</i>	<i>Situatie plangebied, omschrijving</i>
Geologie (fig. 6)	Formatie van Boxtel, Beekleem en -zand (oeverafzettingen)
Geomorfologie (fig. 7)	Bebouwde kom, ten zuidoosten beekdal bedekt met veen, dit beekdal loopt waarschijnlijk door in het plangebied.
AHN (fig. 8 en 10)	Maaiveld ligt tussen 140 en 160 cm NAP
Bodemkunde (fig. 11)	bebouwd

Tabel 1: Aardkundige waarden.

2.4 Bewoning en historische situatie

Vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met het Neolithicum bestaat de ondergrond van het plangebied uit dekzand. Het gebied is dan goed bewoonbaar. In het Neolithicum ontstaat een veenmoeras en is het gebied minder aantrekkelijk voor permanente bewoning. In deze perioden kunnen wel tijdelijke jachtkampen in het veen aanwezig zijn geweest of op hoge zandruggen in het veen. Daarnaast kan de Reest ook toen al aanwezig zijn geweest. Resten uit deze periode zijn gerelateerd aan infrastructuur, rituele deposities, jacht en visvangst. In het dal

³ (Kadaster - PDOK 2014; Meetkundige Dienst RWS 1983)

⁴ (Hebinck 2013)

⁵ (Dinoloket)B21E0475.

⁶ (Hoofmans 2010)

van de Reest, die ten noorden van het plangebied stroomt, zijn meerdere bronzen en natuurstenen bijlen aangetroffen die waarschijnlijk als rituele depositie zijn bedoeld.

In de 12^e en 13^e eeuw wordt het veengebied ontgonnen. Het veen wordt afgegraven onder invloed van bevolkingsdruk, behoefte aan landbouwgrond en turf. Aan het einde van de Middeleeuwen wordt de turfwinning steeds grootschaliger en worden grote delen veen afgegraven.

Het plangebied ligt ten westen van het buurtschap Werkhorst dat mogelijk een oorsprong heeft in de Late Middeleeuwen. Werkhorst is afgebeeld op een kaart uit 1652 (fig. 12). Deze kaart is een grofschalige schematische weergave en niet geschikt voor het bepalen van de aanwezigheid van bebouwing en landgebruik binnen het plangebied.

In het begin van de 19^e eeuw is het plangebied in gebruik als weiland, hooiland en water. De bebouwing van Werkhorst ligt aan de oostzijde van de weg, het plangebied ligt aan de westzijde (fig. 13, 16, 15 en 15). Midden 19^e eeuw wordt houtzaagmolen De Werkhorst gebouwd ten noorden van het plangebied (fig. 17 en 18). De molen staat afgebeeld op het Bonneblad uit het einde van de 19^e eeuw. In deze periode en begin 20^e eeuw staan op het terrein naast de molen meer gebouwen afgebeeld, waarvan twee ook in het plangebied langs de doorgaande weg. De molen is gerealiseerd in 1842 en wordt beschreven als “een zaagmolen op de landhoeve Werkhorst. Het terrein waarop de molen verrees werd niet door gebouwen omringd, zelfs niet op enige afstand.”⁷ Er zijn wel watergangen bij de molen aanwezig.

In het midden van de 20^e eeuw is ook in het zuiden van het plangebied een pand aanwezig (fig. 19). In 1974 is de bebouwing in het noordwesten verdwenen (fig. 20). In 1988 is de huidige bebouwing aanwezig. De huidige bebouwing zou op basis van deze informatie moeten zijn gebouwd tussen 1974 en 1988. Op basis van informatie uit BAG is de bebouwing echter ouder: deze zou uit 1969 stammen.⁸

2.5 Bekende archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden

Archeologische onderzoeksmeldingen staan weergegeven in fig. 22 en staan toegelicht in tabel 2. In het onderzoeksgebied liggen geen archeologische terreinen, vondstmeldingen en waarnemingen. Een uitsnede uit de gemeentelijke verwachtingskaart is opgenomen in fig. 23

Ongeveer 140 m ten westen van het plangebied heeft een bureau- en booronderzoek plaatsgevonden (onderzoeksmeldingen 29.674 en 55.596). Op basis van het bureauonderzoek werd een 1,5 tot 2 m dik ophogingspakket verwacht met hieronder een dekzandvlakte al dan niet met veen en het beekdal van de Reest. Door de ligging deels in het beekdal van de Reest kunnen in het plangebied resten uit alle archeologische perioden voorkomen. Bij het booronderzoek is een 90 tot 220 cm dik ophogingspakket aangetroffen. De bodem hieronder blijkt grotendeels te bestaan uit een AC-profiel. Het plangebied is vrijgegeven.⁹

7 (“*Database van Verdwenen Molens*” 2016) database nr. 3823

8 (Kadaster 2013)

9 (Hebinck 2013)

In het kader van de vervanging van het riool vanaf ongeveer 200 m ten noorden van het plangebied heeft een bureauonderzoek plaatsgevonden (onderzoeksmelding 56.181). Omdat de voorgenomen bodemingreep niet dieper gaat dan het huidige riool is het plangebied vrijgegeven voor de voorgenomen ontwikkeling.¹⁰

In verband met de herontwikkeling van een locatie vanaf ongeveer 380 m ten zuidoosten van het plangebied een bureauonderzoek plaatsgevonden (onderzoeksmelding 53.828). Gezien de ligging in het beekdal van de Reest is voor een aantal deellocaties vervolgonderzoek aanbevolen. Het vervolgonderzoek bestaat uit een archeologische begeleiding en verkennend booronderzoek.¹¹

Op de beleidskaart heeft het plangebied een hoge en een middelhoge verwachting (fig. 23).¹² De hoge verwachting houdt verband met de aanwezigheid van bebouwing van voor 1800 en de ligging op de rand van het beekdal. De middelhoge verwachting houdt verband met de ligging in het beekdal van de Reest en binnen een dekzandvlakte.

<i>Bron</i>	<i>omschrijving</i>
Archeologische terreinen	geen
Waarnemingen	geen
Vondstmeldingen	geen
Onderzoeksmeldingen	<p>29.674: Meppel, Rembrandtlaan, bureauonderzoek</p> <p>Naar verwachting ligt het oostelijke deel van het plangebied in het beekdal van de Reest, het westelijke deel op een dekzandvlakte, die mogelijk vervlakt is met veen. Deze natuurlijke ondergrond is bedekt met een naar schatting 1,5 tot 2,0 meter dik ophogingspakket dat is opgebracht ten behoeve van de huidige bebouwing in het plangebied. Mogelijk is het natuurlijke bodemprofiel bij het opbrengen van deze ophoging en de huidige bebouwing (deels) verstoord geraakt, maar dit is niet met zekerheid te zeggen. Op basis van de landschappelijke ligging van het plangebied in of nabij het beekdal van de Reest en dus in de buurt van water is het niet uit te sluiten dat zich binnen het plangebied sporen van (pre-) historische menselijke aanwezigheid bevinden. Deze mogelijke aanwezigheid staat of valt met de intactheid van het natuurlijk bodemprofiel onder het ophogingspakket. De toekomstige verstoring is niet bekend, maar gezien de nieuwbouw van onder meer een 3-laagse appartementen en een 2-laagse schoolgebouw, zal de verstoring navenant zijn. Eventueel aanwezige resten worden direct onder het 1,5 tot 2 meter dikke ophogingspakket verwacht en zullen naar alle waarschijnlijkheid door de nieuwbouw worden bedreigd.</p> <p>Voor het oostelijke deelgebied geldt een middelhoge archeologische verwachting voor vuursteenvindplaatsen uit het laat-paleolithicum en mesolithicum en off-site resten uit het neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen. In verband met de middelhoge verwachting wordt in eerste instantie geadviseerd om een verkennend booronderzoek uit te voeren voor dit oostelijke deelgebied.</p> <p>De gemeente Meppel wijkt af van de aanbeveling en geeft aan dat een aanvullend booronderzoek niet hoeft plaats te vinden.</p> <p>55.596: Meppel, Rembrandtlaan e.o., booronderzoek</p> <p>Binnen het plangebied is een 90 tot 220 cm dik pakket opgebracht zand aanwezig. De top van het oorspronkelijke maaiveld ligt op een diepte</p>

10 (De Boer 2013)

11 (Spoelstra 2013)

12 (De Boer en Van der A 2011)

Bron	omschrijving
	<p>van 0,7 m -NAP tot 0,5 m +NAP. In drie boringen is hierin nog een restant van een podzolbodem in de vorm van een BC-horizont aanwezig. In het overige deel is sprake van een AC-profiel.</p> <p>Het plangebied ligt niet binnen het beekdal van de Reest. Door het ontbreken van een (intacte) podzolbodem en beekafzettingen worden er binnen het plangebied geen intacte prehistorische resten (meer) verwacht. Hierdoor zijn er vanuit archeologisch oogpunt geen bezwaren voor de voorgenomen werkzaamheden en wordt geadviseerd op het plangebied vrij te geven.¹³</p> <p>56.181: Meppel, vervanging riolering Catharinastraat bureauonderzoek</p> <p>In opdracht van de gemeente Meppel heeft Bureau voor Archeologie een bureauonderzoek uitgevoerd ten behoeve van de vervanging van de riolering in Catharinastraat en omgeving. Het onderzochte tracé betreft: de Catharinastraat, Julianastraat, doorsteek van Julianastraat naar de Brocades, Kortestraat en Zuideinde.</p> <p>Door de voorgenomen ingrepen worden vermoedelijk geen archeologische waarden verstoord. Bureau voor Archeologie adviseert het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.¹⁴</p> <p>53.828: Meppel, Locatie Reeststouwe, bureauonderzoek</p> <p>De onderzoekslocatie ligt op de overgang van een laaggelegen dekzandgebied met veen naar het beekdal van de Reest. In deze onderzoekslocatie kunnen vindplaatsen worden aangetroffen uit de periode Paleolithicum-Mesolithicum (vuursteenvindplaatsen, dumpzones), Neolithicum-Romeinse tijd (rituele structuren en -deposities, boomstamkano's) en late middeleeuwen-nieuwe tijd (sporen van ontginning en agrarische activiteiten). Op basis van de conclusies van het bureauonderzoek is voor een aantal deellocaties vervolgonderzoek aanbevolen. Het vervolgonderzoek bestaat uit een archeologische begeleiding en verkennend booronderzoek.¹⁵</p>
Gemeentelijke kaart	Hoge en middelhoge verwachting op basis van de ligging in beekdal (provinciaal belang) en aanwezigheid Werkhorst
Bouwhistorische waarden	Geen in plangebied

Tabel 2: Bekende waarden tot ca. 400 m van het plangebied.

2.6 Gespecificeerde verwachting

Het plangebied ligt op de overgang tussen het beekdal van de Reest en een dekzandvlakte. Tussen het Laat Paleolithicum en het Neolithicum is het gebied bewoonbaar. In het Neolithicum ontstaat een veenmoeras en is het gebied minder aantrekkelijk voor permanente bewoning. In deze perioden kunnen wel tijdelijke jachtkampen in het veen aanwezig zijn geweest of op hoge zandruggen in het veen. Daarnaast kan de Reest ook toen al aanwezig zijn geweest. Resten uit deze periode zijn gerelateerd aan infrastructuur, rituele deposities, jacht en visvangst.

In de 12^e en 13^e eeuw wordt het veengebied ontgonnen. Het plangebied ligt ten westen van het buurtschap Werkhorst. Werkhorst staat afgebeeld op 17^e eeuwse kaarten en heeft mogelijk een oudere oorsprong. Vanaf het midden van de 19^e eeuw is in het plangebied bebouwing aanwezig.

13 (Hebinck 2013)

14 (De Boer 2013)

15 (Spoelstra 2013)

Niveau 1 (op basis van landschappelijke ligging in het Beekdal)

1. Datering: Laat Paleolithicum tot en met de Romeinse tijd.
2. Complextype: Kampement, infrastructuur, rituele depositie.
3. Omvang: Onbekend.
4. Diepteligging: Waarschijnlijk onder ophogingspakket tussen 100 en 140 cm dik.
5. Gaafheid, conservering en verstoringen: Mogelijk verstoord bij het opbrengen van het ophogingspakket. Mogelijk goed geconserveerd door de hoge grondwaterstand.
6. Locatie: Met name buiten de huidige bebouwing.
7. Uiterlijke kenmerken (prospectie kenmerken): Eventuele archeologische resten manifesteren zich als een spreiding van vuursteen en aardwerkfragmenten, houtskoolconcentraties, grondsporen en losse gedeponeerde voorwerpen.

Niveau 2 (resten van 19^e en 20^e eeuwse bebouwing)

1. Datering: Nieuwe tijd.
2. Complextype: Huisplaats.
3. Omvang: Onbekend.
4. Diepteligging: Waarschijnlijk onder ophogingspakket tussen 100 en 140 cm dik.
5. Gaafheid, conservering en verstoringen: Mogelijk verstoord bij het opbrengen van het ophogingspakket. Mogelijk goed geconserveerd door de hoge grondwaterstand.
6. Locatie: Met name buiten de huidige bebouwing.
7. Uiterlijke kenmerken (prospectie kenmerken): Resten kunnen bestaan uit funderingen van hout- en steenbouw, een spreiding van aardwerkfragmenten en ophogingspakketten.

3 Conclusie

De onderzoeksvragen kunnen als volgt worden beantwoord:

- *Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?*

De sloop van de huidige bebouwing en nieuwbouw van woonhuizen.

- *Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?*

Het plangebied ligt op de overgang tussen het beekdal van de Reest en een dekzandvlakte met veenresten.

- *Is sprake van een natuurlijke (intacte) bodemopbouw of is deze (deels) verstoord? Indien sprake is van verstoringen, wat is de diepte en omvang van de verstoring?*

In het plangebied is een ophogingspakket van 100 tot 140 cm dik aanwezig. Mogelijk is hieronder de natuurlijke bodemopbouw verstoord.

- *Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?*

Op basis van de landschappelijke ligging kunnen resten uit het Paleolithicum tot en met het Neolithicum aanwezig zijn in verband met de ligging op de rand van het Reestdal. Daarnaast kunnen in het plangebied resten van bebouwing uit midden 19e en 20e eeuw aanwezig zijn die staan afgebeeld op kaarten uit die tijd. Eventuele resten liggen onder het ophogingspakket.

Indien er (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:

- *Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?*

Indien de verstoring beperkt blijft tot het ophogingspakket of maximaal 1 m -mv komen de archeologische resten niet in het geding door de voorgenomen ingreep.

- *Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?*

Geadviseerd wordt om de verstoring te beperken tot maximaal 1 m -mv. Indien dit niet mogelijk blijkt wordt geadviseerd in het plangebied een verkennend en karterend booronderzoek uit te voeren.

4 Advies

Bureau voor Archeologie adviseert om de verstoring te beperken tot maximaal 1 m -mv. Indien dit niet mogelijk blijkt wordt geadviseerd in het plangebied een verkennend en eventueel karterend booronderzoek uit te voeren.

Dit onderzoek is met grote zorgvuldigheid uitgevoerd. Het is echter nooit uit te sluiten dat toch archeologische resten worden aangetroffen bij de graafwerkzaamheden. Eventuele archeologische resten is men verplicht te melden bij de Minister van OCW in overeenstemming met artikel 53 van de Monumentenwet uit 1988. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Meppel.

5 Literatuur

- Alterra. 2004. "Geomorfologische Kaart Nederland (GKN) Landsdekkend digitale bestand". Wageningen.
- Alterra Wageningen UR. 2012. "BISNederland". *Bodemkaart 1 : 50 000*. <http://www.bodemdata.nl/>.
- de Boer, A.G., en S. van der A. 2011. "Archeologische beleidskaart gemeente Meppel Handleiding behorende bij de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Meppel". Heritage Rapport H 468. Amersfoort: ADC Heritage BV.
- CCvD. 2013. "Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.3". Centraal College van Deskundigen.
- "Database van Verdwenen Molens". 2016. www.molendatabase.org.
- De Boer, A. 2013. "Vervanging riolering Catharinastraat en omgeving te Meppel". Bureau voor Archeologie Rapport 2013.01.
- Dinoloket. "Ondergrondgegevens | DINOloket". <http://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>.
- Hebinck, K.A. 2013. "Een verkennend inventariserend veldonderzoek door middel van boringen voor de Koedijklanden te Meppel (D)". ARC-rapport 2013-22.
- Hoofmans, K. 2010. "Verkennend bodemonderzoek aan de Werkhorst 30 te Meppel". Tauw BV.
- Kadaster. 1811. "Kadastrale Minuten". 1832. <http://watwaswaar.nl/>.
- . 2013. "BAG-Viewer". <http://bagviewer.geodan.nl/index.html>.
- Kadaster - PDOK. 2014. *AHN2 - Kadaster*. <http://nationaalgeoregister.nl/geonetwork/srv/dut/search#|fff9d7cf-9929-4dde-98b8-06ceda7e5610>.
- Meetkundige Dienst RWS. 1983. "Tophoogte MD: Historisch hoogtepunten bestand". <http://www.rijkswaterstaat.nl/apps/geoservices/geodata/dmc/tophoogte/productinfo/metainfo/tophoogte.xml>.
- de Mulder, E.F.J. 2003. *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhof: Groningen.
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. 2016. "Archis3 - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed". <https://archis.cultureelerfgoed.nl/#/login>.
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, en Data Archiving and Networking Services. "e-depot voor de Nederlandse archeologie". <http://www.edna.nl>.
- Spoelstra, A. 2013. "Archeologisch bureauonderzoek ten behoeve van twee locaties in de stadsrandzone van Meppel, gemeente Meppel (DR)". Mug Publicatie 2012-110.
- Versfelt, H.J., en Meindert Schroor. 2001. *De Franse kaarten van Drenthe en de noordelijke kust, 1811-1813*. Groningen: Heveskes.

Figuren

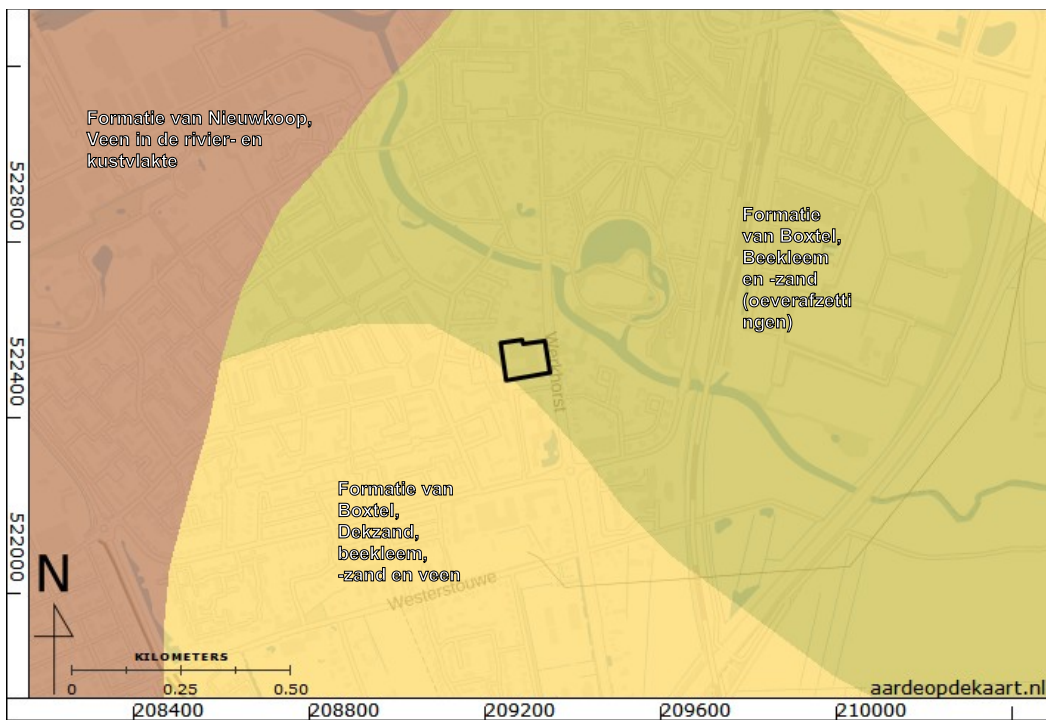
Figuur 3: Luchtfoto.

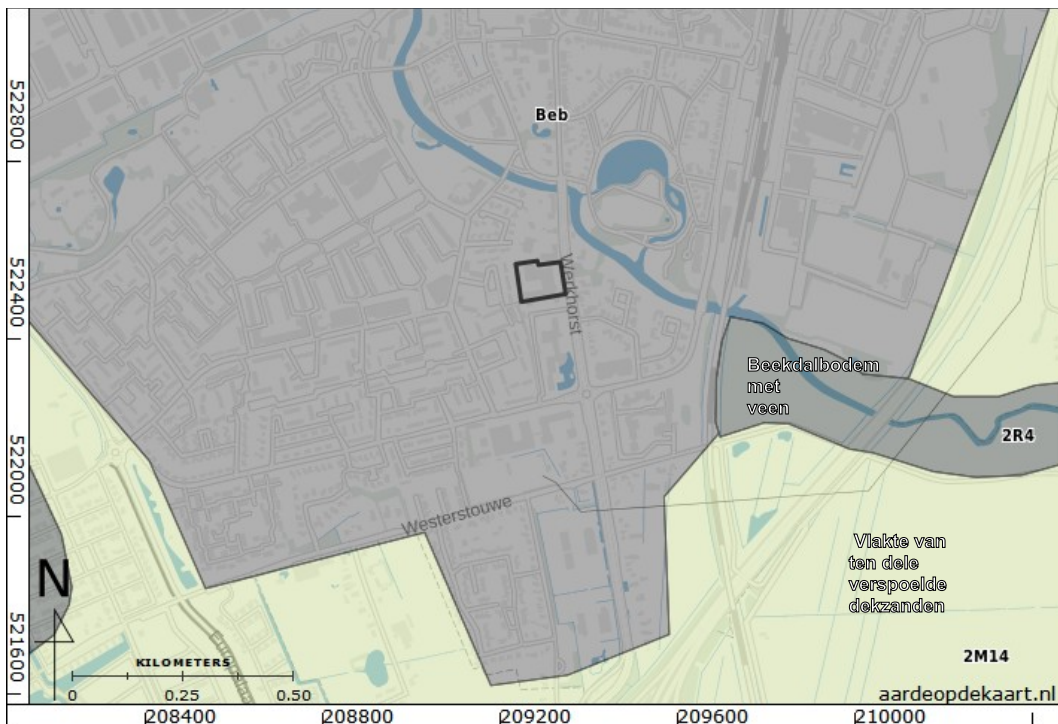
Figuur 4: Foto van het plangebied vanaf de Werkhorst richting het westen.

Figuur 5: Huidige bebouwing (rode lijn) en toekomstige bebouwing (licht rode vlakken).

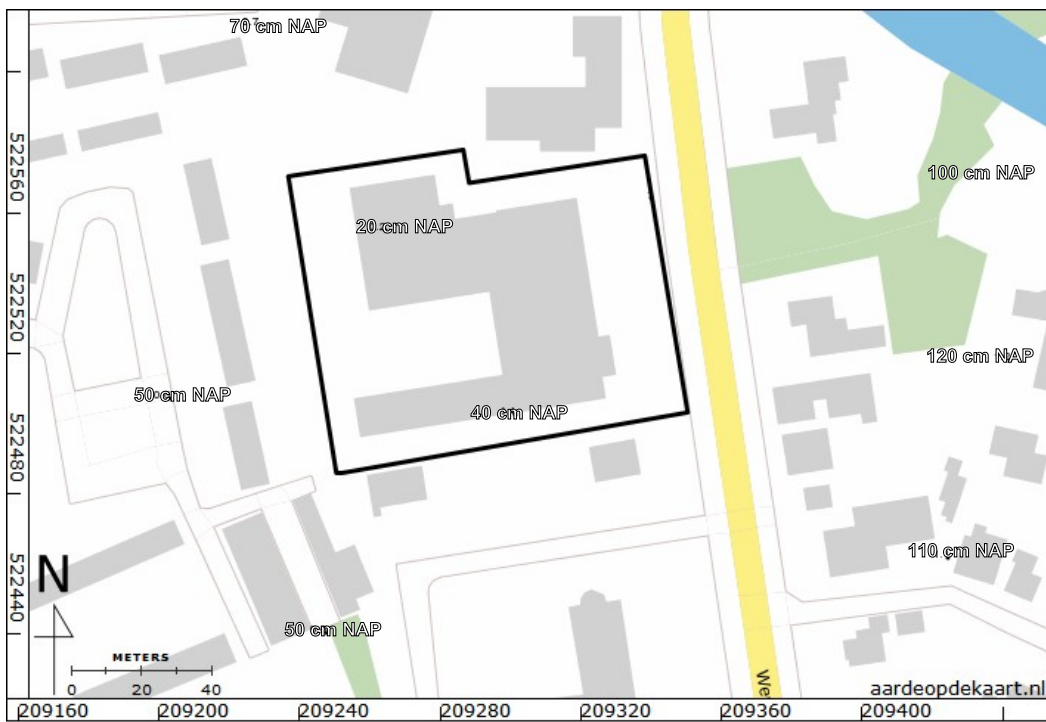
Figuur 6: Geologische overzichtskaart (De Mulder 2003).

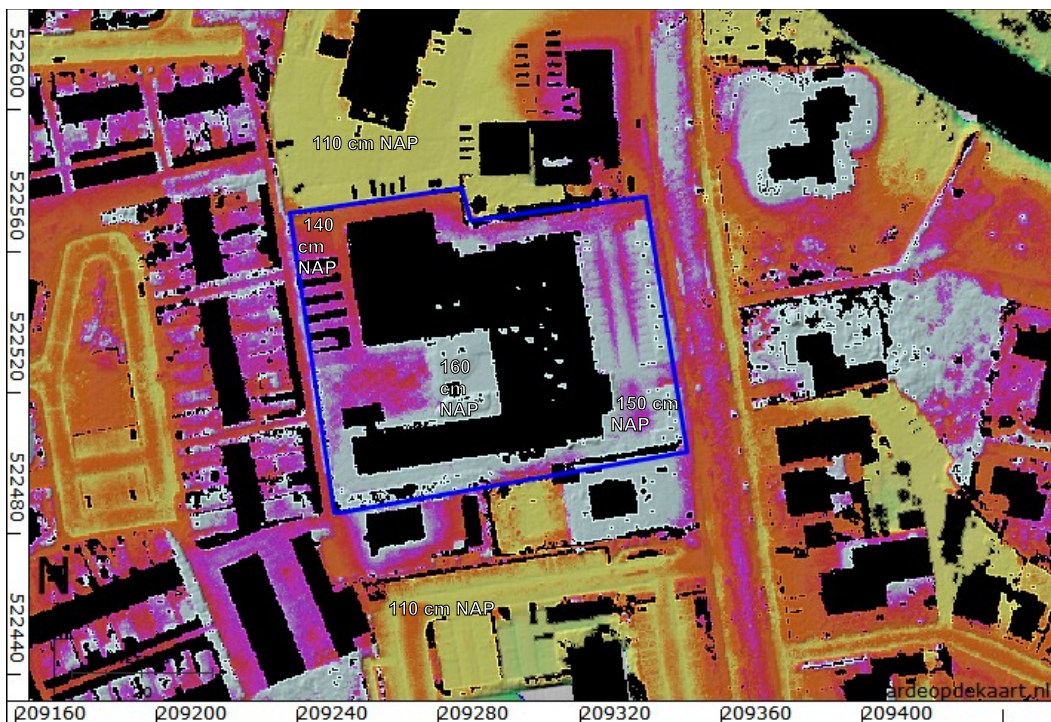
Figuur 7: Geomorfologische kaart (Altera 2004).

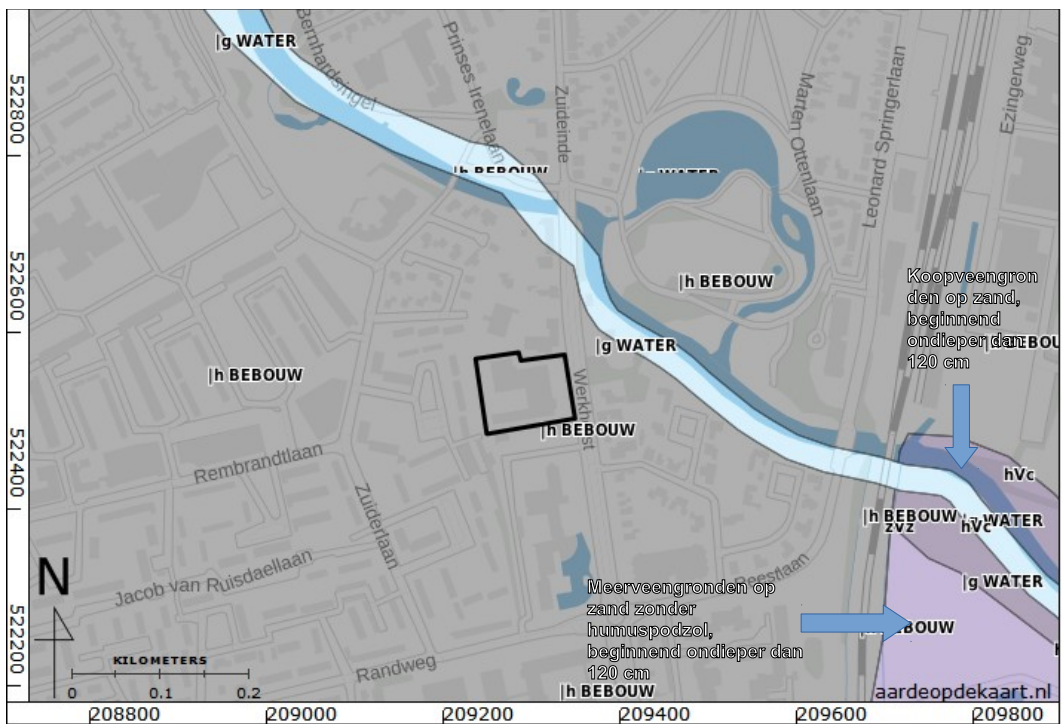
Figuur 8: Hoogte-reliëfkaart op basis van AHN2 (Kadaster - PDOK 2014).

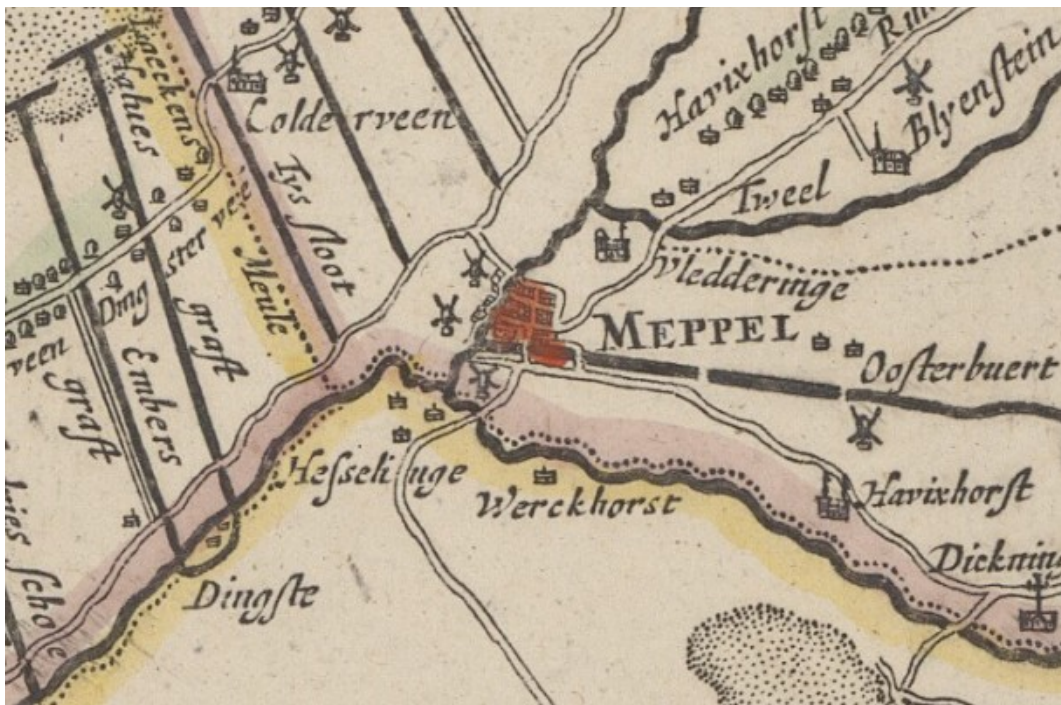
Figuur 9: Historische hoogtepunten uit 1962 (Meetkundige Dienst RWS 1983).

Figuur 10: Hoogte-reliëfkaart op basis van AHN2 (Kadaster - PDOK 2014).

Figuur 11: Bodemkaart (Alterra Wageningen UR 2012).

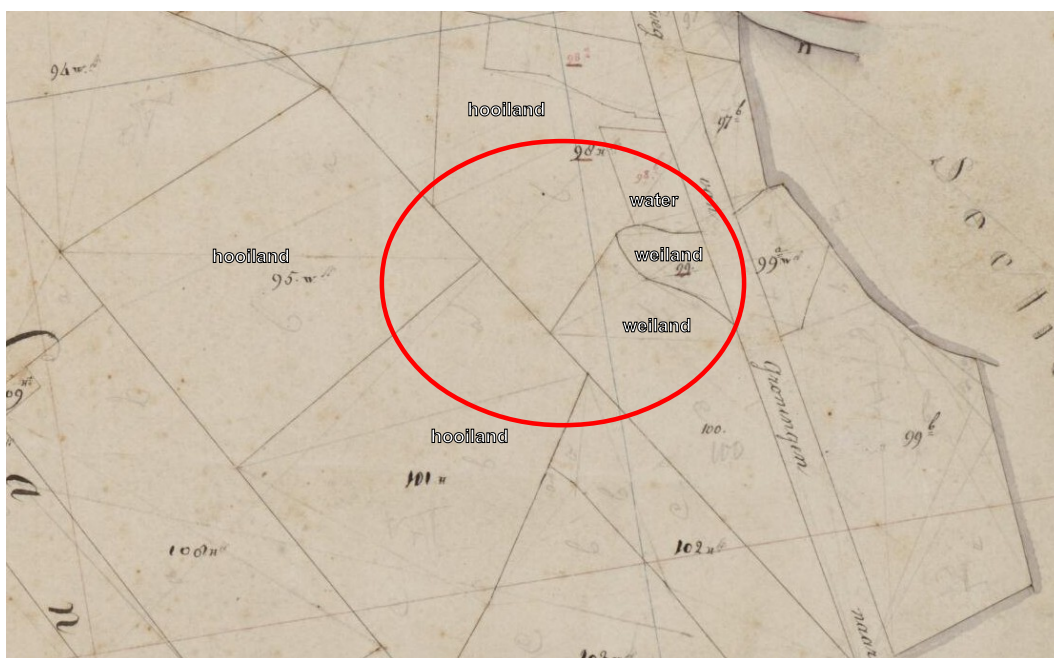
Figuur 12: Werkhorst op de Transisalaria Provincia Vulgo Overijsse kaart uit 1652.

Figuur 13: Franse kaart 1811-1813 (Versfelt en Schroor 2001).

Figuur 14: Verzamelplan Staphorst 1811-1832 (Kadaster 1811). Het plangebied ligt in de rode cirkel.

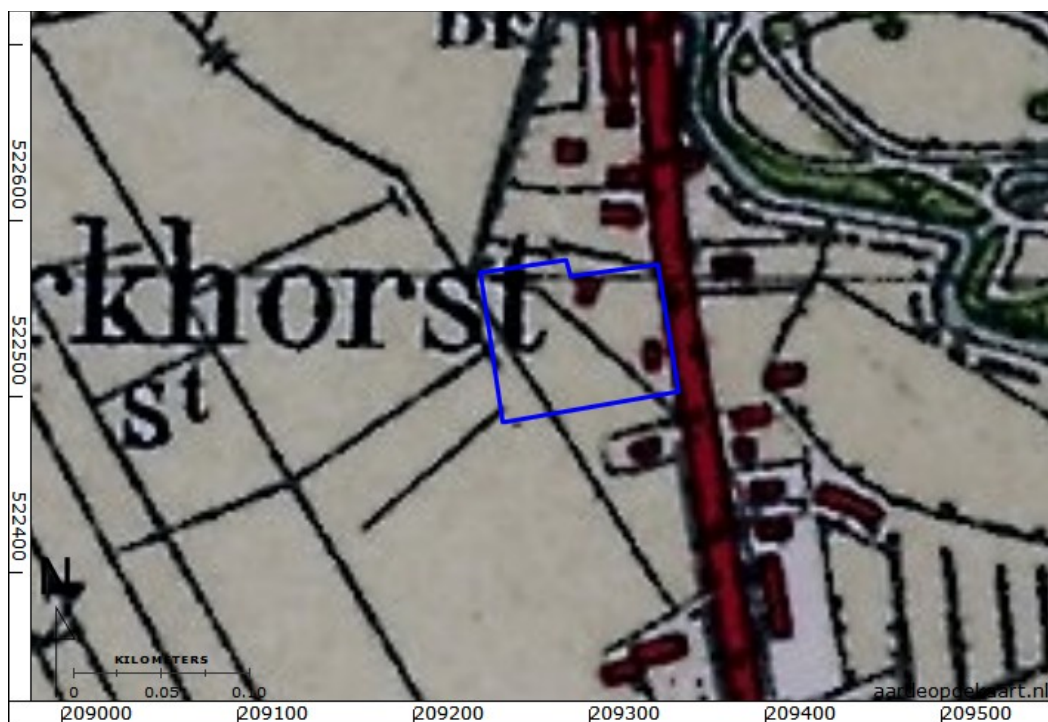
Figuur 15: Globale ligging van het plangebied op de kadastrale minuut uit 1811-1832 (Kadaster 1811). Het noorden ligt boven.

Figuur 15: Kadastrale minuut 1811-1832. De Werkhorst ligt aan de oostzijde van de weg (Kadaster 1811). Het noorden ligt boven. Deze kaart uitsnede ligt rechts (ten oosten) van die van fig. 14.

Figuur 17: Bonnekaart 1890.

Figuur 18: Bonnekaart 1942.

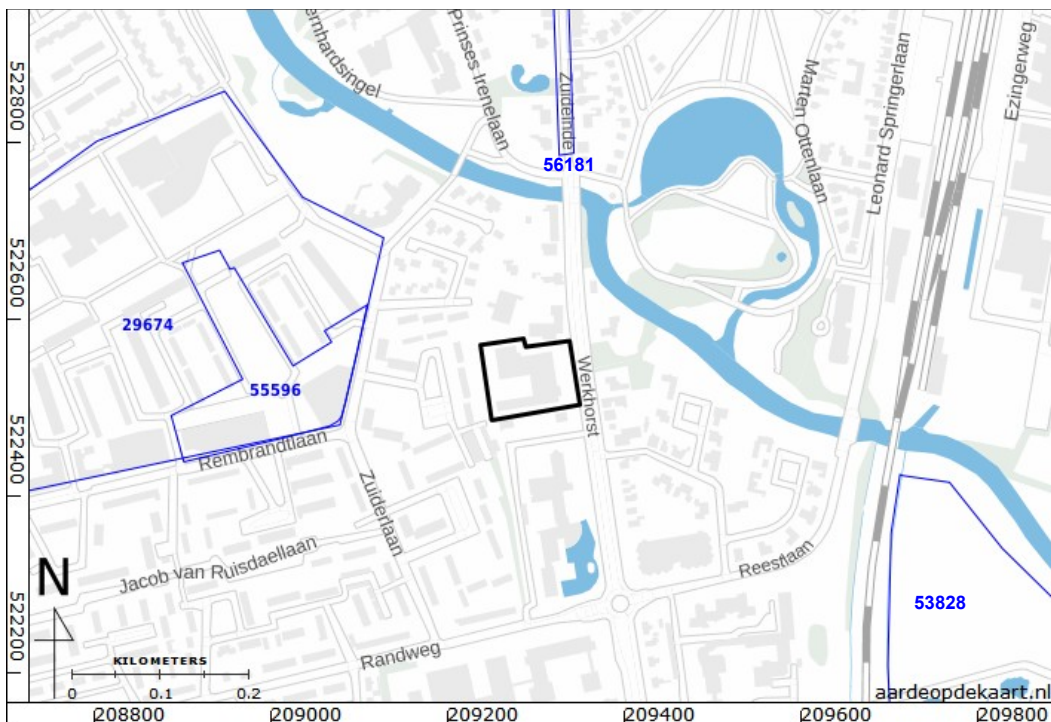
Figuur 19: Topografische kaart 1954.

Figuur 20: Topografische kaart 1974.

Figuur 21: Topografische kaart 1988.

Figuur 22: Onderzoeksmeldingen (blauw) in het onderzoeksgebied (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2016). In het onderzoeksgebied zijn geen waarnemingen en archeologische terreinen aanwezig.

Figuur 23 Archeologische verwachtings- en beleidskaart gemeente Meppel (De Boer en Van der A 2011).